

ПРИКАЗИ

[doi: 10.5937/sinteze10-34864](https://doi.org/10.5937/sinteze10-34864)

НОВО ДЕЛО ИЗ ОБЛАСТИ РАЗВОЈА ГОВОРА

Љиљана Келемен Милојевић: *Развој говора у предшколској установи*, треће допуњено и измењено издање, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, Вршац, 2021.

Епидемиолошка ситуација, изазвана ширењем вируса *Covid-19*, нажалост, и даље снажно обележава и мења све аспекте живота и рада. Тако је, када је реч о васпитно-образовном раду, у појединим периодима потпуно било онемогућено извођење непосредне наставе са школском и непосредног рада са децом предшколског узраста. Вишедимензионални амбијент учења, васпитања и дружења који несумњиво погодује развоју говора и његовом унапређивању, поготово у домену снажења комуникативних компетенција, замењен је или комбинован са виртуелним. Када у фокусу имамо високе школе за образовање васпитача, у складу са тим, моделован је, између осталог, и сам облик извођења практичног рада. У оваквом контексту *измењене реалности*, или *нове реалности*, право је задовољство читати нови уџбеник др Љиљане Келемен Милојевић, а који, уопштено говорећи, показује колико је институционално учење и васпитање неопходно, колико су потребни добри васпитачи и предшколски колектив за развијање говора, у свим својим функцијама и стваралачком потенцијалу.

Уџбеник *Развој говора у предшколској установи* ауторке др Љиљане Келемен Милојевић (издавач: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, Вршац; година издања: 2021; ISBN 978-86-7372-290-0; COBISS.SR-ID 47511561) представља треће

допуњено и измењено издање¹ уџбеника из области развоја говора, који је осмишљен, како је у *Предговору* и истакнуто, најпре из потребе да се студентима – будућим васпитачима понуди целокупно наставно градиво везано за студијске предмете Методика развоја говора 1 и Методика развоја говора 2. Плод је дугогодишњег занимања ауторке² за ову област, њену теоријску поставку, практичне домете и перспективе.

Уџбеник *Развој говора у предшколској установи* садржи укупно 201 страну, од чега је основни текст на 130 страна, 14 страна посвећено је задацима за самостални рад студената, 7 страна чини литературу са више од 100 референци. Након основног текста следи 7 страна прилога односно примера покретања планираних ситуација учења и мотивационих припрема, као и модел за писање планираних ситуација учења. Текст је обogaћен са 27 слика и једном графичком схемом. Обиман материјал конципиран је у два дела. Први део садржи шест поглавља: *I Теоријски приступ усвајању језика; II Развој говора деце предшколског узраста; III Општа начела методике развоја говора; IV Култура говора деце предшколског узраста; V Књижевност у вртићу; VI Припрема деце за наставу почетног читања и писања*. Сваки одељак уводи се одговарајућом сентенцом познатих мислилаца,

¹ Библиографски подаци о првом издању: Келемен Милојевић, Јб. (2017). *Методика развоја говора – приручник за припрему испита и самосталан рад студената*, Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” (ISBN 978-86-7372-247-4, COBISS.SR-ID 317376519). Дуго издање уследило је две године касније: Келемен Милојевић, Јб. (2019). *Методика развоја говора*, друго, допуњено издање, Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” (ISBN 978-86-7372-275-7; COBISS.SR-ID 331114759).

² Из богатог стваралачког описа др Љилане Келемен Милојевић издвајамо да је у периоду од 2013. године до данас ауторка објавила, самостално или у коауторству, више приручника и уџбеника из области развоја говора (деце јасленог и предшколског узраста), књижевности за децу, неговања српског језика као матерњег..., а подробнијим прегледом закључујемо да је реч о укупно 11 издања. Међу њима је и *Методика развоја говора деце предшколског узраста: приручник за васпитаче и студенте на ромском језику / E metodika pale barjaripe rromane čhibake pale čhavorra ande angleškola – lil pale vinaja thaj e studenturja pe rromani čhib* (Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, 2016), који је настао у коауторству са др Маријом Александровић, као и уџбеник *Кад би Сунце проговорило – језичке и драмске игре*, (Вршац: Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов”, 2019), писан у коауторству са др Иваном Ђорђевић, у којем је посебна пажња посвећена језичким играма и драматизацијама. Опширније о научном и наставном раду др Љилане Келемен Милојевић видети на адреси: <https://www.uskolavrsac.edu.rs/profesori/ljiljana-kelemen/> (9. 11. 2021. године).

писаца или уметника. У наставку ћемо се осврнути на садржаје горенаведених поглавља.

У I поглављу разматрају се опште теорије усвајања језика, а посебан акценат дат је теоријском приступу развоју језика код деце. У односу на претходна издања³, ово треће издање уџбеника, допуњено је садржајима везаним за биолошке основе усвајања језика.

У наредном, II поглављу описане су прелингвистичка и лингвистичка фаза у развоју говора, развој структуре речи; пажња је даље посвећена појави прве реченице и развоју речника деце, али и унутрашњим и спољашњим факторима који утичу на развој говора. Описане су карактеристике и функције говора деце предшколског узраста, као и потенцијални поремећаји развојне неуролингвистике. За разлику од претходних издања, у овом издању налазимо допуњене садржаје везане за лингвистичку фазу говора деце до седме године, обрађен је развој структуре речи и речника деце и прегледно су написане стратегије и смернице за подстицање правилног развоја говора.

У III поглављу сагледана је методика развоја говора као научна и наставна дисциплина, издвојени су циљеви и задаци у области развоја говора деце предшколског узраста, основни принципи, методе и облици у васпитно-образовном раду са децом у овој области. Наведене су, између осталог, обавештајне (комуникационе), опште (логичке) и стручне (специјалне) методе, уз позивања на претходна разматрања истих у релевантној методичкој литератури; дате су и основне смернице за примену драмског метода у развоју говора деце предшколског узраста. Пажња је посвећена и средствима рада која подстичу развој говора, стратегијама развоја и неговања правилнога говора деце предшколског узраста, као и улози васпитача у развијању говора, што је допуна у односу на претходна издања.

У IV поглављу теоријска разматрања у оквиру тема: *Облици говорне комуникације с децом предшколског узраста, Разговор и вежбе разговарања, Читање књижевних текстова за децу, Причање, Препричавање, Описивање, Учење стихова напамет, Филм, телевизија и позориште у области развоја говора, Језичке и драмске игре у функцији подстицања говорне културе и језичког*

³ В. приказ првог издања уџбеника: Ђорђевић, И. (2017). Методичко дело из области развоја говора (приказ, др Љиљана Келемен Милојевић, *Методика развоја говора*, Висока школа струковних студија за васпитаче „Михаило Палов” , Вршац, 2017). *Учење и настава*, 3/4, Београд: Klett, 755–758.

стваралаштва деце предшколског узраста (Игра као основ учења и креативности код деце, Језичке игре за развијање културе говора деце, Драмске игре за развијање културе говора деце), *Невербално изражавање као игра и говор у раду са децом* – обogaћена су примерима језичких игара и вежби и упутима у савремену (методичку) литературу.

Из прегледа V поглавља, посвећеног примени књижевних дела у вртићу, издвајамо успеле примере за мотивациону припрему деце за слушање књижевних дела, док из прегледа последњег, VI поглавља, апострофирамо, поред осталих садржаја, методички приступ уочавању гласа и упознавању графичке структуре слова, који представља адаптацију методичке структуре часа обраде штампаног слова за разредну наставу Вука Милатовића⁴. Након овог теоријског блока налазе се импулси за учење и рефлексiju са више од 50 задатака који су неретко усмерени на подстицање креативности и језичког стваралаштва студената – будућих васпитача.

У другом делу уџбеника расветљава се појам интегрисаног/пројектног учења у пракси на основу теоријских поставки из *Основа програма предшколског васпитања и образовања – Година узлета* (2018)⁵, а дат је и преглед развијања пројекта.

Из насловних и поднасловних одредница, али и подробног прегледа горенаведених појединачних поглавља, задатака и прилога, уочава се – на површинском плану – да се ово издање уџбеника најпре разликује од претходна два издања по промењеном наслову (измењена су и називи прва четири поглавља), док је на дубинском плану реч о допуњеној и измењеној садржини; обухват је видљив и из саме реторике наслова. Терминологија је прилагођена новим *Основама програма – Годинама узлета*, практична визура прати савремене токове у предшколству. Уџбеник *Развој говора у предшколској установи* је у односу на претходна издања боље опште структуре и јасније конципиран, корисно је подељен у одељке и пододељке, док је препознатљив језички израз – језик који је јасан, не непотребно комплексан – задржан у потпуности, што рукопис чини адекватним за потенцијалне читаоце. Коначно, у односу на претходна издања, уочава

⁴ В. Милатовић, В. (2011), *Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави*, [приређивачи: Зорица Цветановић, Валерија Јанићијевић и Вишња Мићић], Београд: Учитељски факултет, стр. 163. и 164.

⁵Доступно на адреси: <https://zuov.gov.rs/download/osnove-programa-predskolskog-vaspitanja-i-obrazovanja-godine-uzleta/> (датум прегледа: 9. 11. 2021. године).

се и да је посвећено и знатно више пажње идејном и графичком решењу самих корица уџбеника (дизајн корица: Марија Добрић).

Ауторка др Љиљана Келемен Милојевић је у уџбенику *Развој говора у предшколској установи* подробно, са више аспеката и у научном смислу зрелије у односу на претходна издања обрадила изабране теме. Предмет интересовања посматран је из угла методике развоја говора, али и развојне психологије, педагогије, лингвистике, те науке о књижевности... Уџбеник садржи оригинална методичка запажања, конструисана на основу вишегодишњег искуственог материјала ауторке у раду са децом и студентима струковних студија за васпитаче. Одликује се јасним језиком, а композиција дела је прецизно осмишљена и доследно спроведена; обезбеђен је добро структуриран текст на језику који није непотребно комплексан. Уџбеник садржи преглед литературе значајне за изабрану тему, а цитирање и библиографија задовољавају савремене стандарде.

Уџбеник *Развој говора у предшколској установи* др Љиљане Келемен Милојевић у потпуности одговара сврси којој је намењен, али има и потенцијал за ширу примену – може да буде инспиративан и афирмисаним васпитачима и да пружи подстицаје у обогаћивању праксе и грађењу рефлексивног програма. Путоказ је и ка даљим, научним и стручним, промишљањима о могућностима унапређивања васпитно-образовног рада са децом предшколског узраста.

Др Ивана Ђорђевић⁶,
Висока школа струковних студија за васпитаче
„Михаило Палов”, Вршац

Примљен: 09.11.2021.

Прихваћен: 28.12.2021.

⁶ ivanacurcin@yahoo.com